

bi jih lahko navajali, omeniti velja dva manj znana, kemika Mariusa Rebeke in jedrskega fizika Elmerja Rebolja, sodelavca Enrica Fermija. Na koncu so omenjeni še znanstveniki, katerih imena nosijo posamezni inštituti Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

V poglavju o organizaciji in financiranju znanstvenega dela je navedeno, da je omenjeno ministrstvo leta 1990 (so)financiralo 1724 doktorjev in 1445 magistrov znanosti ter 1482 novih raziskovalcev v obsegu 770 tako imenovanih full time ekvivalentov, ki pa jih je bilo leta 1986 1100, zdaj pa so se žal zmanjšali za 30 odstotkov. Za temeljne raziskave je namenjenih 40, za aplikativne 16, za infrastrukturo 14 in za znanstveno izobraževanje 30 odstotkov razpoložljivih sredstev.

Na kratko je predstavljena Slovenska akademija znanosti in umetnosti s svojimi inštituti. Nato sta predstavljeni univerzi v Ljubljani in Mariboru s fakultetami in oddelki ter višjimi šolami v njihovem okviru. V poglavju o raziskovalnih inštitutih so predstavljeni Institut Jožef Stefan, Kemijski inštitut Boris Kidrič, Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij, Sociološki inštitut v okviru Fakultete za družbene vede in Inštitut za biologijo univerze v Ljubljani.

Med raziskovalnimi področji so obravnavana: matematika, fizika, kemija, metalurgija, računalniške znanosti, informatika, avtomatizacija in nadzor, elektronika, jedrsko inženirstvo in strojništvo, medicina, agrikultura in biotehnologija, ekologija ter humanistične in socialne vede.

Navedene so še razne mednarodne povezave naših raziskovalnih ustanov, na koncu pa večja raziskovalna oprema in informacijski sistemi.

Pri pripravi te publikacije je sodelovalo 33 raziskovalcev. Koncept predstavitve se je med zbiranjem gradiva spreminjal, zato publikacija v podrobnostih deluje nekoliko neenotno. Zaradi časovne stiske in zaradi različne angažiranosti sodelavcev se je v delo prikradlo kar precej napak, zlasti pri imenih, akademskih stopnjah, podpisih slik ipd. Manj opravičljivo je, da je npr. izpadel prikaz raziskovalnega dela biološkega oddelka Biotehniške fakultete in da je sorazmerno skromno predstavljeno področje humanističnih in družbenih ved, pravne vede pa sploh niso zajete.

Ker je publikacija zamišljena kot periodična, ki bo izhajala po potrebi, bo mogoče napake te začetne publikacije smiselno popraviti. Dosedanji odmevi nanjo iz tujine pa so zelo ugodni.

Jože Maček

Povprečnega domačega bralca in zgodovinarja publikacija 33 avtorjev in treh urednikov navdaja z veliko manj veselja ob dejstvu, da je »uradni« izdelek Ministrstva za znanost in tehnologijo izšel lani v dveh tehnično precej razkošnih angleških izdajah (prva kot 2. številka »Raziskovalca«), skrajšan še v slovenščini v »Delovem« Almanahu za 1992. Opravičilo za preštevilne spodrsilaje in praznine tudi ne more biti pojasnilo, da so bila vodstva inštitutov pravočasno povabljeni k sodelovanju pri pripravi tega projekta o slovenski znanosti. V četrto gre rado!?

So-avtorjeva trditev o skromni predstavitvi humanistike in družboslovja velja že za sicer berljivi in informativni uvodni zgodovinski oris, kjer ne bi škodila kratka umestitev Slovencev v geografske in državne okvire z enim ali dvema historičnima zemljevidoma. Hermana iz Koroške še nismo povsem prepustili Dalmatincem, pri Paracelzu se ne bi pomišljal omeniti Beljaka, ne glede na sedanjo državno pripadnost bi med »starimi« dodal kakega koroškega zgodovinarja. Ob operozih bi morda veljalo opozoriti na sočasni kulturni okvir (filharmonija, gradbeništvo) in nato na tehnika Gruberja. Čebelar Janša seveda ni znan predvsem po posthumem učbeniku. »Mount Triglav« ob podatku o prvem pristopu za tujega bralca zasluži še kako pojasnilo. V slovenskem jezikoslovju bi pred Kopitarjem le veljalo omeniti kakega predhodnika, Miklošič pa si tudi zasluži več kot poldrugo vrstico zaradi svoje vsestranskosti in doseženih časti (rektor, že 1851 član akademije). 1831 v Ljubljani še nismo dobili Narodnega muzeja. Ob tehničnem razvoju in gradnji železnic gre omeniti zahtevne dosežke savske proge, karavanskega in bohinjskega predora ter solkanskega mostu, katerega model lahko vidimo tudi v dunajskem tehniškem muzeju. Ob omembi Petra Kozlerja bi lahko natisnili njegov zemljevid z etnično mejo. Jožef Stefan je bil tudi rektor dunajske univerze ter slovenski pesnik, kar ob primerjavi z nobelovcem Preglom ni nepomembno. Trdovratno tiskarsko napako pri datumu Rusjanovega poleta bo treba popraviti na 1909.

V zgodovinski pregled in morda obsežnejše tudi v prikaz sodobnega stanja sodijo podatki o znanstvenih društvih od 19. stoletja dalje. Ustanavljanje posameznih (starejših oz. pomembnejših) inštitutov prav tako sestavlja zgodovino slovenske znanosti. Obdobje po 1938 in po drugi svetovni vojni zasluži sumarno oceno zgodovinarja znanosti in ga ne morejo nadomestiti nekateri uvodni odstavki pri predstavitev inštitutov. Tudi ustanovitve mariborske univerze je že zgodovina. V zgodovinskem in sodobnem razdelku pogrešam strnjene informacije o znanstvenih revijah; sedaj sem v prvi izdaji našel le omembo revije »Ekran«, v drugi še dodanih nekaj revij, ki jih izdajajo inštituti ZRC SAZU. Znanstveno-založniški projekti so bodisi le omenjeni (npr. SBL, SSKJ), ali niti to ne (npr. Enciklopedija Slovenije). Že v zgodovinski uvod bi lahko pritegnili podatke o izgradnji objektov kot sta bila npr. NUK in UKC. Biblioteko SAZU z največjim prirastom tuje znanstvene literature v publikaciji komajda zasledimo.

V poglavju o organizaciji in financiranju se podatek iz prve vrstice o 9000 raziskovalcih v Sloveniji postopoma zredicira na omenjenih 770 FTE v letu 1990. Ni zapisane ocene, da Ministrstvo za znanost in tehnologijo iz proračuna financira le okoli 25% dejavnosti raziskovalnih zavodov; opozoriti bi veljalo tudi na sredstva za temeljne raziskave univerzitetnih profesorjev in na prelivanje denarja med znanstvenim in šolskim resorjem. Kje bo ob sedanji zaposlovalni krizi našlo stalno nastavitve 1400 »mladih raziskovalcev« in kam s »tehnološkimi viški«? Kje so pozitivni učinki novega zakona o raziskovalni dejavnosti? V mehanizmu planiranja in soodločanja bi veljalo ob vladi in ministrstvu konkretno predstaviti (malo) vlogo skupščinskega odbora za znanost ter sveta za znanost, da soodločanja raziskovalcev po zavodih, kakšne ZROS, sindikata in stanovskega društva ne omenjamo.

Zamolčevanje ne-univerzitetne Teološke fakultete z mednarodno priznanim deležem v znanosti (npr. Inštitut za zgodovino Cerkve) je lahko eden od lapsusov, lahko inercija ali beg od resničnosti. V drugi izdaji je bil vsaj »telefonski imenik« delujočih inštitutov na Slovenskem kolikor toliko dopolnjen. Pri podrobnejši predstavitvi zavodov so tako kot humanistika in družboslovje nasploh tudi historične vede posebej potegnile krajši konec. Arheologija je (str. 60) predvsem »producirala pomembno novo znanje o Sloveniji in stimulirala epistemološko diskusijo«, ki naj bi bila silno zanimiva za sorodne znanstvene discipline. Slovensko historiografijo predstavlja kar letni (oz. srednjeročni) zbir individualnih raziskovalnih nalog petih profesorjev, dveh asistentov in dveh zunanjih sodelavk oddelka za zgodovino ljubljanske Filozofske fakultete. V oklepajih najdeš posamezno zgodovinarsko ime še pri SAZU in Fakulteti za družbene vede. In pika! Kot da pri ministrstvu – izdajatelju publikacije – nimajo kupov polletnih in letnih raziskovalnih poročil (z angleškimi izvlečki), registra raziskovalcev ter silnih ekspertnih skupin in podskupin; kot da slovenski zgodovinarji (skoraj) ničesar ne objavljajo! Ker bi bila oznaka »torzo« mnogo preblaga za tako predstavitev stroke, recimo »karikatura«.

Naj ne bo odveč redaktorje 4. izdaje te po namenu reprezentativne edicije opozoriti, da tudi slovenska humanistika in družboslovje sodelujeta pri mednarodnih projektih, čeprav to v ustreznem poglavju ni omenjeno. Kljub omejujočemu naslovu »Znanost v Sloveniji« bi sam upošteval tudi »tretjo slovensko univerzo« v diaspori in v zamejstvu. Ljubljanski kongres »svete alianse« pa je bil 1821 (kot je na str. 3 zapisal zgodovinar) in ne 1812 (kot piše na str. 74 organizator kongresnega turizma).

Janez Stergar

OBVESTILA

PRIPRAVE NA 26. ZBOROVANJE SLOVENSКИH ZGODOVINARJEV IN DELOVANJE ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

XXVI. zborovanje slovenskih zgodovinarjev bo od 28. do 30. septembra v Slovenj gradcu. Skupaj z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije ga bo pripravilo Zgodovinsko društvo za Koroško. Glavna tema zborovanja bo obravnava različnih vidikov (etničnega in političnega, gospodarskega, cerkvenega itd.) slovenske severne meje v zgodovini. Po običaju bo del referatov obravnaval lokalno zgodovino slovenjgriškega področja. Večji sklop prispevkov bo posvečen vprašanjem gospodarske zgodovine. Nadaljevali bomo z razpravo o problemih zgodovine v šoli, ki smo jo načeli na XXV. zborovanju v Murski Soboti. Tudi tokrat ne bo izostal občni zbor Zveze zgodovinskih društev Slovenije, sestali se bodo člani sekcij. Gostitelj zborovanja pripravlja za nas strokovno ekskurzijo, na kateri si bodo udeleženci lahko ogledali okoliške zanimivosti.

Na pobudo zgodovinarjev in ljubiteljev zgodovine iz občine Ljutomer je bilo na občnem zboru dne 11. 12. 1991 ustanovljeno zgodovinsko društvo Ljutomer. Društvo načrtuje izdajo publikacije iz lokalne zgodovine.

Od 18. do 20. junija bo v Ljubljani kulturno-zgodovinski simpozij »Dunaj in Slovenci«. Soorganizatorji simpozija bodo Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Slovenska izseljenska matica in Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo – izpostava Ljubljana.

Na pobudo Zveze zgodovinskih društev Slovenije bo v kratkem prišlo do organizacije slovenskega Nacionalnega komiteja za zgodovinske vede.

Darja Mihelič

OBVESTILA O IZHAJANJU ZGODOVINSKEGA ČASOPISA

1. Pogled na obseg 45. letnika ZČ iz leta 1991 ne daje slutiti, da je ZČ izhajal v »zaostrenih gospodarskih razmerah«, povezanih z vojno za Slovenijo in s prvimi koraki slovenske državne samostojnosti. S prizadevanji uredništva, uprave in tiskarjev nam je uspelo kljub vsem zaprekam v predvidenih rokih izdati štiri redne številke na 708 straneh, kar je manj le od rekordnega letnika 40/1987 s 780 stranmi (več – 828 strani s prilogami – je imel še Kosov zbornik, dvojni letnik 6–7/1952–53). Kot 9. zvezek Knjižnice ZČ je izšla publikacija Petre Svoljšak o slovenskih beguncih v Italiji med prvo svetovno vojno. Spet smo izdali dva ponatisa (12–13/1958–59 in 16/1962), prvega še iz sredstev predhodnega leta 1990.